

Asia: VN/22290/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikelain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

****Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta elintarvikelain muuttamiseksi****

Lausunnonantaja: Fiksukyläkaupat Oy

Yhteyshenkilö: Risto Kortetjärvi

Fiksukyläkaupat Oy pitää perusteltuna tavoitetta vähentää lasten ja nuorten energiajuomien käyttöä ja niistä aiheutuvia terveyshaittoja. Ehdotettu 16 vuoden ikäraja on ymmärrettävä ja kannatettava, mutta lakiesityksessä tulisi huomioida nykyistä selkeämmin miehittämättömät itsepalvelukaupat sekä sähköiset ikärajavalvonnan ratkaisut.

Lakiesitysluonnoksen mukaan energiajuomia ei saisi myydä, luovuttaa tai välittää alle 16-vuotiaalle. Ostajan olisi vaadittaessa todistettava ikänsä myyntiä valvovalle henkilökunnalle tai viranomaiselle. Esityksessä ei kuitenkaan määritellä riittävän selkeästi, kuinka ikärajavalvonta voidaan toteuttaa henkilökunnattomassa itsepalvelukaupassa.

Itsepalvelukaupat ovat yleistymässä erityisesti maaseudulla. Ne mahdollistavat päivittäistavarakaupan palvelujen säilymisen alueilla, joilla perinteisen, jatkuvasti miehitetyn kaupan ylläpitäminen ei ole taloudellisesti mahdollista.

Itsepalvelukaupoissa asiakkaan henkilöllisyys ja ikä voidaan todentaa luotettavasti sähköisesti. Omassa toimintamallissamme asiakkaat rekisteröityvät kaupan käyttäjiksi vahvan sähköisen tunnistautumisen avulla. Asiakkaan syntymäaika voidaan tämän perusteella liittää asiakastietoihin.

Energiajuomien ikärajavaalvonta voitaisiin toteuttaa kassajärjestelmässä siten, että energiajuomaa ostettaessa kassajärjestelmä vaatii asiakkaan henkilökohtaisen asiakastunnisteen lukemisen. Järjestelmä tarkistaa asiakkaan iän ja estää automaattisesti tuotteen myynnin alle 16-vuotiaalle. Tällainen ratkaisu voi olla jopa yhdenmukaisempi kuin perinteinen silmäääräinen iän arviointi, koska ikä tarkastetaan järjestelmällisesti jokaisen energiajuomaoston yhteydessä.

Lainsäädännön ei tulisi edellyttää, että ikärajavaalvonnan suorittaa aina fyysisesti paikalla oleva myyjä. Tällainen vaatimus johtaisi käytännössä siihen, että energiajuomat pitäisi poistaa kokonaan itsepalvelukauppojen valikoimasta miehittämättöminä aikoina. Energiajuomat muodostavat merkittävän osan monien pienten päivittäistavara-kauppojen myynnistä, joten vaikutus kauppojen kannattavuuteen voisi olla huomattava.

Tämä olisi ristiriidassa maaseudun palvelujen säilyttämistä, digitalisaatiota ja uusien vähittäiskaupan toimintamallien kehittämistä koskevien tavoitteiden kanssa. Lakiesityksen vaikutusten arvioinnissa ei ole riittävästi käsitelty miehittämättömiä itsepalvelukauppoja, automaattikassoja eikä sähköiseen tunnistamiseen perustuvia myyntikanavia.

Ehdotamme, että lakiin tai vähintään sen yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään selkeästi mahdollisuus toteuttaa ikärajavaalvonta sähköisesti ja automatisoidusti.

Esimerkiksi seuraavan kaltainen kirjaus olisi tarkoituksenmukainen:

”Ikärajan valvonta voidaan toteuttaa myös automatisoidulla järjestelmällä, jos ostajan ikä ja henkilöllisyys on luotettavasti todennettu sähköisesti ostotapahtuman yhteydessä tai aiemmin tapahtuneen vahvan sähköisen tunnistautumisen perusteella.”

Lainsäädännön tulisi olla teknologianeutraalia. Keskeistä tulisi olla se, että energiajuomaa ei myydä alle 16-vuotiaalle ja että käytetty valvontajärjestelmä on riittävän luotettava. Ratkaisevaa ei tulisi olla se, suorittaako tarkastuksen paikalla oleva henkilö vai turvallinen sähköinen järjestelmä.

Lisäksi jatkovalmistelussa tulisi laatia selkeät viranomaisohjeet siitä, millä edellytyksillä vahvaan tunnistautumiseen, asiakastiliin, henkilökohtaiseen sovellukseen tai muuhun sähköiseen tunnisteeseen perustuva ikärajavaalvonta hyväksytään.

Fiksukyläkaupat Oy kannattaa esityksen tavoitetta, mutta pyytää, että itsepalvelukauppojen toimintaedellytykset turvataan nimenomaisella sähköisen ikärajavallvonnan mahdollistavalla sääntelyllä.

Risto Kortetjärvi